РОЗДІЛ 4
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 398.21(477.87)(=511.141)
DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.3.10

ÁLLATSZEREPLŐK A KÁRPÁTALJAI MAGYAR NÉPMESÉK C. 2019-BEN MEGJELENT NÉPMESEGYŰJTEMÉNYBEN

ANIMAL CHARACTERS IN THE "TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN FOLK TALES" FOLK TALES COLLECTION, PUBLISHED IN 2019

Csuka Emőke,
orcid.org/0000-0003-1599-6026
főelőadó
Ungvári Nemzeti Egyetem
Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézet
Magyar Filológiai Tanszék

This study is about the Transcarpathian Hungarian folk tales. The research is dedicated to examining the animal characters in the folk tales collection, published in 2019. The dialectical work and its accomplishments in the Department of Hungarian Philology is also mentioned in the beginning of the study. The purpose of the research is to demonstrate the main characteristics of the animal characters from the collection. This study also contains examination of subgenre of fairy tales with animal characters. The focus is on the characteristic features and genres of the fairy tails we have chosen.

From the 52 fairy tales in the collection we have examined 12. Six of them contained animal characters. 3 were humorous, 1 – a short story. Part of the animal characters have individual traits, but most of them have features that are generally characteristic in Hungarian folk tales.

Different groups, types and themes are displayed in the fairy tales from the collection. We have studied before the fairy tales from the collection „Three gold arrow" (Három arany nyílvessző) where we also briefly summarized the history of fairy tale collection in Transcarpathia and analyzed the three miner's tales which occured in both of the mentioned above colletions. These tales open up a totally new word for the reader, not only in the Transcarpathian, but the whole world's folk poetry as well, since the tales are about the living conditions and superstitions of salt miners from Solotvyno.

In this study we would like to point out the peculiarities of the tales with animal characters from the collection „Transcarpathian Hungarian folk tales". It is important to know that both of the collections contain several mythical tales – the animal characters of them we'll examine in another article, therefore we won't analyze them in this study.

Key words: fairy tales, animal characters, uniqueness, type, local features.

У статті розглядаються угорські народні казки Закарпаття. Дослідження присвячено аналізу тваринних персонажів у збірці народних казок, виданій у 2019 році. У вступі приділено увагу діалектологічній роботі, що проводиться на кафедрі угорської філології, та її результатам. Метою дослідження є характеристика образів тварин, представлених у збірці. Крім того, проаналізовано піджанри казок, у яких фігурують тварини, з акцентом на їхні характерні особливості та жанрову специфіку.

Із 53 казок збірки було проаналізовано 12: 6 із них – це казки про тварин, 3 – гумористичні твори, 1 – оповідання. Частина тваринних персонажів наділена індивідуальними рисами, проте більшість образів має характерні особливості загальноугорської народної казкової традиції.

Казки збірки репрезентують широкий спектр сюжетних груп, типів і тем. Раніше нами вже було розглянуто народні казки, представлені у збірці Три золоті стріли, а також коротко висвітлено історію збирання народних казок на Закарпатті. Крім того, було проаналізовано три легенди про шахтарів, що представлені в обох збірках. Ці твори розкривають унікальний світогляд не лише закарпатської, а й усієї угорської народної творчості, оскільки висвітлюють умови життя та забобони солекопів Аксалатини.

У цьому дослідженні ми зосередили увагу на особливостях казок зі збірки Закарпатські угорські народні казки, де фігурують тваринні персонажі. Важливо зазначити, що збірка містить багато справжніх (міфічних) казок, більшість із яких також представлена у Трьох золотих стрілах. Аналіз тваринних персонажів буде здійснено в окремій роботі, тому в цьому дослідженні його немає.

Казки збірки демонструють велику різноманітність за типологією та тематикою. Щодо тваринних персонажів, то деякі з них мають унікальні риси й локальний колорит, як-от дійові особи, представлені в казках Золотий талер ледачого собаки та Молода жінка, жебрак і правдивий сич. Однак більшість персонажів відзначається рисами, характерними для угорської народної казкової традиції, або має літературне походження.

Ключові слова: народна казка, тваринний персонаж, особливість, тип, локальні риси.

A népköltészeti alkotások gyűjtése az 1960-as évek végén kezdődött az ungvári egyetem magyar tagozatán. Ennek eredményeként született meg a Három arany nyílvessző című népmesegyűjtemény 1973-ban [5], majd a második kiadása 1977-ben [6]. A 29 mesét tartalmazó népmesegyűjtemény Tordon Ákos irodalmi átdolgozásában látott napvilágot. Ebben az időszakban jellemzőek voltak „a nagyközönség igényeire is tekintettel lévő kiadványok…, amelyek átmenetet képeznek a népmesék tudományos igényű lejegyzései és a könyvmesék között" [16, 577.o.]. A mesekötet 2001-ben újra megjelent Zabszem Jankó címen [18].

2019-ben az ungvári Kárpáti Kiadó gondozásában egy újabb kötet látott napvilágot, a Kárpátaljai magyar népmesék [7] címen. Ez a gyűjtemény magában foglalja a fent említett mesekötet meséit is, de újabb, eddig meg nem jelentett darabokkal is kiegészül. A kötet prof. Lizanec Péter előszavát és 53 mesét tartalmaz. Meg kell jegyeznünk, hogy az említett kötet sajnos, ahogy a korábbiak is, nem tesznek említést az adatközlőkről és a szövegek származási helyéről.

A kötet meséi nagyon különböző csoportokat, típusokat és témákat jelenítenek meg. Korábban foglalkoztunk már a Három arany nyílvessző c. kötetben fellelhető valódi mesékkel [2], itt a kárpátaljai népmesegyűjtés történetét is érintettük röviden, valamint a mindkét kötetben megjelenő három bányászmondát is elemeztük [3], amelyekről elmondható, hogy egészen egyedi világot tárnak elénk, nemcsak a kárpátaljai, hanem az egész magyar népköltészet tekintetében is, hiszen az aknaszlatinai sóbányászok életkörülményeit és babonás világlátását tárják fel.

Jelen kutatásunkban a Kárpátaljai magyar népmesék c. kötetben található állatszereplőket tartalmazó mesék sajátosságaira szeretnénk felhívni a figyelmet. Megjegyeznénk, hogy a Kárpátaljai magyar népmesék c. kötetben számos valódi (mitikus) mese található, de ezek többsége szerepel A három arany nyílvessző c. gyűjteményben, amelynek állatsegítőivel, -szereplőivel egy későbbi cikkben foglalkozunk, ezért a valódi mesék állatszereplőinek vizsgálatától itt eltekintünk.

A meseszövegeket a néprajztudósok tartalmuk alapján típuskatalógusba rendezik. A folklórtudományban használt népmesetípusok katalógusát eredetileg német nyelven készítette el 1910-ben Antti Aarne finn folklorista (1910), az indexet angolra fordította, felülvizsgálta Stith Thompson amerikai folklorista előbb 1928-ban, majd ezt kibővítette 1961-ben. A magyar folklorisztika 1953-ban kapcsolódott a nemzetközi kutatásokhoz, és Kovács Ágnes vezetésével egy új magyar népmese-katalógus szerkesztése kezdődött meg. Eredménye a tízkötetes Magyar népmesekatalógus lett, amely 1982 és 2001 között jelent meg. 2004-ben a nemzetközi népmese-katalógus újabb kiadására került sor Hans Jörg Uther szerkesztésében. Az Aarne/Thompson rendszerén alapuló nemzetközi népmesék típusai (ATU) alapvetően új kiadást jelentenek. Többek között a mesetípusok leírását pontosította a szerző, több mint kétszázötven új típussal bővítve az indexet. A korlátozott elterjedésű típusokat viszont kihagyta az új mutatóból (Hans-Jörg Uther). Ezt a típusalkotást veszi figyelembe a készülőben lévő Magyar Népköltészeti Lexikon (Szemerkényi Ágnes).

Vizsgálódásunk során a szakirodalmak közül elsősorban a Magyar népmesekatalógus 1., 4. és a 7. a és b köteteire, a Magyar Néprajzi Lexikonra, a Magyar Néprajz V. kötetére, a Magyar népköltészetre tudtunk támaszkodni. Ezek a kiadványok még az Aarne-Thompson-féle katalógus 1961-ben megjelent második kiadását veszik alapul a népmesék műfaji meghatározásánál és osztályozásánál (MNK 1., 26).

Nagyban segítette vizsgálatunkat Mikos Éva tanulmánya is, amely A csillagszemű juhász c. mesén keresztül mutatja be az előbb említett és az újabb, Arne-Thompson-Uther-féle klasszifikáció közötti eltéréseket, felhívva a figyelmet egy nagyon is lényeges különbségre, hogy az új rendszerből többek között kimaradt a novellamesék típusa. A szerző igyekezett feltárni az okokat, amely e típus kezdeti besorolásához és végül a 2004-es nemzetközi osztályozásból való kitörléséhez vezettek. Ez a mi vizsgálódásunkat is érintette, mivel az elemzett mesék közül egyet e kategóriába illesztettünk. Ez a kutatás továbbá ráébresztett bennünket arra, hogy egyes történetek elterjedését elősegítették a nagy „közönségérdeklődésre" számot tartó gyűjtemények (Benedek), a mesék tankönyvekbe való bekerülése, vagy „a mese vizuális megjelenítései…, amelyek a 20. század második felében váltak meghatározóakká" [16, 574.o.]. A szerző megjegyzi, hogy talán leginkább e csoport, vagyis a novellamesék darabjait érintette „az irodalmi természetűség", valamint ezeknél a típusú meséknél előfordulhat „egy nem feltétlenül a szóbeliségből származó adatnak a szóbeliségbe való bekerülése pusztán írott előzmények alapján is" [16, 574.o.].

Szintén nagyon informatív volt Balázs Géza cikke, amelyben a zoomorfizmus és az antropomorfizmus kapcsán azokat a kulturális és művelődéstörténeti jelenségeket mutatja be, amelyek az állat és az ember szoros kapcsolatát, átmeneteit tükrözik. Ennek kapcsán tesz említést többek között az állatmesék eredetérő és sajátosságairól is: „Az állattörténet a minden emberi kultúrában meglévő állatmítoszokból eredeztethető, ősi és univerzális műfaj. Állatmese (fabula), állatregény, állatfilm stb. műfajmegnevezéssel napjainkig élő, eleven műfaj mind a folklórban, mind az

irodalomban, mind pedig a hagyományos és a modern (digitális) tömegkultúrában. Az állattörténetekben az állatok az emberekhez hasonlóan viselkednek: gondolkodnak, beszélnek, cselekszenek. A befogadó (történetmesélő, hallgató, olvasó) pedig nem csodálkozik ezen, hanem ezt a legtermészetesebb dolognak veszi" [1, 357.o.].

Meg kell említenünk, hogy a népmesék tanulmányozásában nagyon gazdag az ukrán szakirodalom. Alapos tájékozódással szolgálnak Leszja Musketik munkái, aki többek között elvégezte az emberalakok szemszögéből a kárpátaljai ukrán és magyar népmesék összehasonlító vizsgálatát [20], továbbá az ukrán népmesék szereplőit is elemezte 2014-ben megjelent tanulmányában. Itt külön fejezetben foglalkozik a hőst segítő karakterekkel, az állatok közül a ló alakját emeli ki [21]. Érdekes Marina Demedjuk cikke is, amelyben általánosságban foglalkozik ukrán népmesék állatszereplőinek etnokulturális sajátosságaival [19].

A Magyar Néprajzi Lexikon a Magyar népmesekatalógus felosztására alapozva különít el állat-, formula-, novella-, reális, valódi (mitikus- vagy tündér), legenda-, bolond-, ostoba ördög meséjét és rátótiádákat (falucsúfolókat) [13].

Az állatok szerepeltetése a népköltészetben Európa-szerte megtalálható. „A magyar népművészet által alkalmazott állatalakok korban és eredetre nézve igen eltérőek, túlnyomó részük azonban valóságos állat stilizált képe; fantázia-állatalakok, mese-állatalakok csak elvétve fordulnak elő" – fogalmazza meg a néprajzi lexikon [11].

A népmesék világában az állatok szerepeltetése ennél gyakoribb. A kárpátaljai magyar népmesegyűjtemény meséinek már korábbi olvasása során felfigyeltünk az állatszereplők szerepeltetésnek gyakoriságára. Jelen elemzés célja éppen ezért a kötetben előforduló állatszereplők és mesék csoportosítása, sajátosságaik vizsgálata.

Az állatszereplők, állatmesék jó alapot adnak a problémák átgondolására, az elmélkedésre. A mesékben szereplő állatokon keresztül bizonyos személyiségjegyek, cselekedetek, érzések kerülnek kifejezésre, rajtuk keresztül akár társadalmi jelenségek és igazságtalanságok is feltárhatóak, nagy szerepük lehet a félelmek, szorongások feloldásában. A Magyar népmesekatalógus első részének bevezetője is egy Vitkovics Mihály-idézettel indul A falusi tanító és tanítvány c. művéből, ahol a szerző nagyon szellemesen mutat rá arra, hogy az állatszereplőkön keresztül olyan igazságok is a felszínre kerülhetnek, amelyeket egyébként nehéz lenne egyéb kontextusban megszólaltani. (Itt meg kell jegyeznünk, hogy adott esetben ez a gondolat ugyan az esopusi mesékre vonatkozik, de igazságtartalma valójában ennél széleskörűbb.)

Külön műfajcsoportja van az állatmeséknek a népmesék között, ezt mind az 1962-es, mind a 2004-es klasszifikáció jegyzi. A magyar népmesekatalógus első kötete ezekkel a mesékkel foglalkozik. Eszerint az ilyen népmesékben az állatok emberként gondolkodnak, beszélnek és cselekszenek anélkül, hogy az emberi szereplőkben, a mesélőben, vagy a hallgatókban azt az érzést keltenék, hogy egy természetfeletti jelenség szemtanúi lennének, ellentétben a tündérmesével, amelyben az állatok, ha gondolkodnak, beszélnek és cselekszenek, mindig természetfelettiek. A magyar folklorisztikában a következő állatmese klasszifikáció honosodott meg: „a) az ezópusi mese vagy **tanító mese** (→ farkas és a bárány, a, → róka és a holló, a, → tücsök és a hangya, a, stb.); b) a gyermekmese (→ kismalac és a farkas, a → félig nyúzott bakkecske, a, → kacorkirály, a stb.) és c) → mondókamese (a kóró és a kismadár, → kakaska és a jércike, a, → icinke-picinke stb.)" [12].

Az állatokról szóló mesék között is előfordulnak és kisebb önálló csoportot alkotnak a <u>természetmagyarázó mesék</u>, amelyek az emberi környezetben élő állatok tulajdonságait, hangjait, szokásait magyarázzák és értelmezik. A természetet magyarázó mesék mögött természeti jelenségeket magyarázó mítoszok, valamint valós tapasztalatok és megfigyelések állnak. „Ezen belül is alcsoportnak tekinthetők a hangutánzó mesék és az <u>igaz mesék</u>, melyek a mondára jellemző eszközökkel ábrázolni és igazolni törekszenek az állatokkal kapcsolatos, korábban tudományosnak tartott „lélektani" megfigyeléseket (*Ne igyál előre a medve bőrére*!: a medve nem bántja a halott embert; → Markalf macskája: mi erősebb, a természet-e vagy a szokás? – a természet stb.)." Az állatmesék a magyar népmesekincsnek csak az öt százalékát alkotják, tehát viszonylag szerényebben képviseltetik magukat [12].

A Kárpátaljai magyar népmesék kötetben is található néhány állatmese, amely a természetmagyarázó mesék közé sorolható *A szerelmes tücsök* c. történet, amely arra próbál megfejtést adni, hogy a békák miért csak tavasszal kuruttyolnak olyan hangosan és később már nem.

„Ha a tónál jártok, észrevehetitek, hogy csak tavasszal lehet hallani a békakórust, mert később már a víz alatt folytatják a dalolást." [7, 9.o.].

Ennek oka, hogy a békakórus vezetését sok sikertelen próba után átvette a tücsök, ő pedig leküldte a békákat a tó fenekére hangoskodni, hogy ne fájjon az állatok feje tőlük. Később a saját esküvőjére meghívta őket muzsikálni, de mivel ezt a víz alatt tették, a tücsök lakodalma „nagy csendben telt el". A mese egyébként az egyéb állatok és tárgyak típusába tartozik.

Ugyancsak a természetmagyarázó mesék, és azon belül is leginkább a hangutánzó mesék közé sorolható *A szarka meg a farka* c. mű, amely részben a szarka tolvaj természetére mutat rá, részben a *„Bírrrja a farka, bírrrja a farka”* kifejezéshez hasonló cserregést is megmagyarázza. Az állatmeséken belül a madarakat szerepeltető típusba tartozik.

Érdekes *A tudós kakas* c. történet is, amely részben a kakasok pontosságát, részben pedig a szélkakasok eredetét is magyarázza: a kakast a pontos jelzéséért előbb a fáraó, utóbb pedig a szellemek fejedelme jutalmazza meg többek között azzal, hogy róla mintázták meg *„a háztetőkön a szélkasokat”* [7, 15.o.]. Ezért akár az eredetmagyarázó mesékhez, de funkcióját tekintve a gyerekmesékhez is sorolható. Itt megjegyeznénk, hogy az eddig említett mesék megjelentek Király Benedek Lőrinc A szerelmes tücsök és társai c. kiadott saját kötetében is, 1991-ben [8].

Az állatmeséken belül funkciójukat tekintve a gyermekmesék közé sorolható *A kis malac és a farkasok* c. mese, amely a közismert farkast leforrázó történetet meséli el és nem különbözik az általánosan ismert változattól. Ez a mese a vadállatok és háziállatok típusba tartozik.

Ide sorolható az elemzett kötetből *A szegény ember és a róka* története is, amelyben előbb a róka segíti a szegény embert abban, hogy miként járjon túl a medve eszén, majd a szegény ember ebből okulva becsapja a rókát. Itt is megjegyezhetjük, hogy a mese nem hordoz helyi jellemzőket. Típusát tekintve a mese az ember és a vadállatok csoportba tartozik.

Ide tartozhat még *A lusta kutya aranytallérja* c. mese, amely lényegében A kiskakas gyémánt félkrajcárja c. ismert történetre emlékeztet. Itt az ellenfél a török királyfi, aki elveszi a lusta kutya által a szemétdombon talált aranytallért. Ezt próbálja a lusta kutya visszaszerezni tőle, amiért különböző büntetéseknek vetik alá. A megpróbáltatások pedig a kútba dobás, a tűzbe dobás, a hangyabolyba dobás, valamint a királyfi bugyogójába való elrejtést jelentik. Itt egyértelműen az egyébként lustának jellemzett kutya kitartása és szegény gazdájához való hűsége kerül a középpontba. Sajátos a mese abból a szempontból, hogy a kutyához ritkábban kapcsolható a tétlenségnek a jelzője. A népmesékben általában egyéb állatokhoz kapcsolódik ez a jellemző és a történetben meg is oldódik ez a lustaság, hiszen a kutya mindent elkövet, hogy gazdájának megszerezze az aranytallért és éppen ezért már korántsem mondhatjuk lustának. A mese leginkább a háziállatok típusba sorolható.

Az állatmesék mellett találtunk még állatszereplőket az ún. tréfás v. reális mesékben is. „A népmesék egy másik jeles csoportja az ún. tréfás mesék, melyek a magyar népmesekincs mintegy 12 százalékát alkotják. Ezek a mesék, ha nemegyszer átjátszanak is a tündéries mesék csodákkal átszőtt világába, vaskosabbak és reálisabbak az előbbieknél, s néha eléggé kíméletlen humorral mulatnak a gyöngébb botladozásain, s ha a gonosz pórul jár, hát a tréfás mesében alaposan elveszi büntetését” [9]. A Balassa–Ortutay-féle megfogalmazásnak kissé ellentmond a Magyar Néprajzi Lexikon, amely inkább a reális mese, realisztikus mese elnevezést helyezi előtérbe, valamint kizárja a „csodás elem” jelenlétét [15]. Meg szeretnénk jegyezni, hogy azért nem a novellamesék típusába soroltuk az alább felsorolt darabokat, mivel a szakirodalom a novellameséknél megjegyzi, hogy „Tartalmi vonásai közé tartozik, hogy ugyanúgy királyi udvarban vagy főrangú környezetben játszódik le, mint a mitikus mesék, ellentétben a reális mesékkel, melyeknek hősei polgárok, iparosok, parasztok” [14].

Ebbe csoportba sorolható a kötetből *A borbély meg a szegény ember* c. mese, amelyben előbb a borbély, később pedig a szegény ember vezeti félre a másikat. Az állatszereplő a mesében a szamár, amit meg kellene nyírnia borbélynak, de inkább visszaszolgáltatja a szegény ember nyergét, amit arra hivatkozva vett el, hogy az egész „szamárterhére” alkudott. A visszavágás a szegény ember részéről hasonlóan alakul, ugyanis ő a saját és a társa „beretválására” alkuszik meg. Az állatszereplő itt nem tevékeny szereplő, viszont a mese megoldását szolgáltatja a történetben. A népmese a történetek egy emberről, az okos ember típusú mesék közé sorolható.

Hasonló jellemzői vannak *A rest macska története* c. mesének is, ahol a férj a lusta feleséget akarja előbb a macska bántalmazásával munkára ösztönözni, végül a feleség hátára teszi szegény jószágot és a macska testi fenyítésével bírja rá a feleségét a házimunka elvégzésére. A népmese típusát tekintve a házaspárok tematikát megszólaltató mesék közé sorolható.

A menyecske, a koldus és az igazmondó bagoly c. mesében is jelen van egy madár szereplő, ez a bagoly. A mese szerepel már a Három arany nyílvessző c. népmesekötetben is. A történetben a fiatal feleség csak a szeretőjét kényezteti finom falatokkal, az idős férjének viszont csak maradékokat ad. Ezt lesi ki a koldus és a baglyának kitalált („igazmondó”) tulajdonságára hivatkozva jobb ellátást ér el, leleplezve azt, hová is rejtette a fiatal menyecske az eldugott kosztot. A férj végül megvásárolja a baglyot, de annak „igazmondó” tulajdonságára innentől kezdve nem lesz szükség, mivel a feleség attól való félelmében, hogy lelepleződik, magától adja elő az élelmet. A bagoly itt a bölcsesség szimbólumaként is értelmezhető, és szerepeltetése egyedivé is teszi a történetet. Ez a népmese is típusát tekintve leginkább

a házaspárok tematikát megszólaltató mesék közé sorolható. Mindhárom reális mesében a megoldás az állatszereplők jelenlétéhez köthető.

A mesék egyik ismert csoportját képezik a novellamesék, amelyek a középkorban jelentek meg és elrugaszkodva a mesei hagyományoktól a helyszín és a személyek pontosabban behatároltak, a mesék pedig realisztikusabbak, „mágikus elemeket nem tartalmaz, hőse nem természetfeletti mágikus tulajdonságokkal rendelkező emberfeletti lény, hanem eszes, leleményes férfi vagy nő, akit amellett még a szerencse, a sors is segít vagy akadályoz" [14]. Ahogy fentebb is jeleztük, tartalmukra jellemző, hogy előkelő környezetben játszódnak, a történetek hasonlók a mitikus (valódi) mesékhez, de a csodás elem hiányzik belőlük, formájukat tekintve nem annyira zártak, valamint egyes formai elemeket megőriztek, míg másokat elhagytak.

A novellamesék közé sorolható a kötetből *A király és a fehér holló*, amely azt taglalja, hogy a király olyan történetet kér a hollótól, amelyet még nem hallott, vándorútra indul, találkozik is a hollóval, erre az megtréfálja, és a király a végén rájön, hogy ezt a történetet, amelynek egyébként szereplőjévé is válik, saját magáról még valóban nem hallotta. A mesében a király már Mátyás királyként van megnevezve. Alcsoportját tekintve a mese a talpraesett cselekedetek és szavak, ezen belül pedig a Mátyás-mesék típusba tartozik. Bár itt meg kell jegyeznünk, hogy az állatszereplő a talpraesett, a félrevezetett személy pedig Mátyás király. Ez a mese is megtalálható Király Benedek Lőrinc kötetében [8].

A Kárpátaljai magyar népmesék 53 mesét tartalmazó kötetéből 10 mesét emelünk ki és vizsgáltunk meg. Ezek közül a mesék közül 6 állatmesének, 3 tréfás mesének, 1 novellamesének bizonyult. Típusaikat és a megszólaltatott témákat tekintve a mesék nagyon sokfélék, de az állatszereplők tekintetében elmondhatjuk, hogy közülük néhány hordoz egyéni vonásokat, helyi színezetet, ilyen *A lusta kutya aranytallérja* és *A menyecske, a koldus és az igazmondó bagoly*, de többségüket a közös magyar népmesekincs sajátosságai, vagy esetleg irodalmi háttér jellemez.

IRODALOM

1. Balázs Géza. Állatalakú emberek és beszélő állatok. Magyar Nyelvőr, 2018.142 (3).o.
2. Csuka Emőke. A Három arany nyílvessző c. (Lizanec Péter szerkesztésében megjelent) népmesegyűjtemény valódi meséinek tematikai elemzése. Acta Hungarica XXIII. Ungvár, 2018. 284–291.o.
3. Csuka Emőke. Lizanec Péter a kárpátaljai magyar népmesék összeállítója és szerkesztője. A Lizanec Péter szerkesztésében megjelent kárpátaljai népmesegyűjtemények bányászmondáinak sajátosságai. In: Ювелірний збірник на честь 90-річчя від дня народження професора Петра Лизанця. Ужгород, 2020. С 49–56.
4. Hans-Jörg Uther. The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography. Parts I–III. (book review) URL: https://www.folklorefellows.fi/ffc-editors/recent-volumes/ffc-280-289/ffc-284-286/ (Letöltés ideje: 2023.08.02.)
5. Három arany nyílvessző. Lizanec Péter (szerk.). Budapest – Uzsgorod : Móra-Kárpáti Kiadó, 1973. 1–126.o.
6. Három arany nyílvessző. Lizanec Péter (szerk.). Budapest: Móra Könyvkiadó, 1977. 1–126.o.
7. Kárpátaljai magyar népmesék. Lizanec Péter (szerk.). Ungvár: Kárpáti Kiadó, 2019.1–242.o.
8. Király Benedek Lőrinc. A szerelmes tücsök és társai: Mesék kicsiknek és nagyoknak. Ungvár, 1991.
9. Magyar Néprajz V. URL: http://mek.niif.hu/02700/02789/html/151.html
10. Magyar Néprajzi Lexikon. *(továbbiakban MNL)* URL: http://mek.niif.hu/02100/02115/html/
11. *MNL* (állatalakok). URL: https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-175.html
12. *MNL* (állatmese). URL: https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-182.html
13. *MNL* (népmese). URL: http://mek.niif.hu/02100/02115/html/3-2143.html
14. *MNL* (novellamese). URL: https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-50.html
15. *MNL* (reális mese, realisztikus mese). URL: https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-858.html
16. Mikos Éva. Nem folytatott típusok. A csillagszemű juhász (AaTh/MNK 858) meséjének folklorisztikatörténeti tanulságai. ETHNOGRAPHIA 127/2016. 4.sz. 568–581.o.
17. Szemerkényi Ágnes. Miért írunk magyar népköltészeti lexikont? URL: http://real.mtak.hu/10253/1/Ethnolore-2013_Szemerkenyi_pdfa.pdf
18. Tordon Ákos. Zabszem Jankó. Egyházfórum. Budapest, 2001.
19. Марина Демедюк. Етнокультурна специфіка тваринних образів в українських народних казках. Народознавчі зошити. 2015. № 3.
20. Мушкетик Л. Г. Людина в народній казці Українських Карпат: на матеріалі української та угорської оповідальної традиції. К. : ДСГ, 2010. 320 с.
21. Мушкетик Л. Г. Персонажі української народної казки, 2014.